

Britt Åström

EVA SALLNÄS

Den första kvinnan, den enda kvinnan. Det har varit en röd tråd i advokat Britt Åströms såväl yrkesverksamma liv som politiska gärning. Redan under tingsmeriteringen i Motala i mitten av 1940-talet blev hon Sveriges första kvinnliga borgmästare, visserligen som sommarvikarie. På den vägen fortsatte det. I Linköping blev hon senare första kvinna i drätselkammaren och efter ytterligare ett antal år kommunfullmäktiges första kvinnliga ordförande. Samtidigt drev hon framgångsrikt sin advokatbyrå med inriktning framför allt på brottmål och familjejuridik.

Låt oss ta det från början. 1918 föddes hon på Ängeltofta gård i Barkåkra i nordvästra Skåne. Familjen flyttade senare till Vedeby gård utanför Karlskrona, där Britt Sundin som hon då hette tillbringade sin skoltid och tog studenten. Två års studier i Lund innebar också engagemang i högerstudenterna. När hon fortsatte sina juridiska studier i Stockholm, fick politiken stå tillbaka för huvudstadens lockande kulturutbud, främst teater och opera. Skillnaderna mellan studentlivet i Lund och i Stockholm var påtagliga. Sin jur.kand.-examen avlade hon i januari 1944. Som i alla tider var det trångt om notarieplatserna i Stockholm, men nybakade jurister erbjöds arbeta gratis vid Stockholms rådhusrätt!

Britt och hennes pojkvän Jan Ahlgren sökte två samtidigt utlysta tjänster i Jönköping respektive Motala. Häradshövdingen i Jönköping ville inte ha en kvinnlig notarie, så den tjänsten fick Jan Ahlgren, men i Motala var Britt Sundin välkommen. Hon trivdes i Motala, som är en trevlig stad. I Vadstena utsågs hon, som vikarie, till Sveriges första kvinnliga borgmästare vilket rönt stor uppmärksamhet i media. En pressfotograf med uppgift att föreviga Britt ville till varje pris ta en bild av den berömda blott 26-åriga borgmästaren! Det är tankeväckande att denna propå kom för 60 år sedan.

Advokat Sven Åström kom in i hennes liv. De gifte sig i juni 1946 och tre år senare blev Britt delägare i Advokatbyrån i Linköping, startad 1893. När hon samma år upptogs i advokatsamfundet blev hon den första kvinnliga advokaten i Östra avdelningen av advokatsamfundet. Nu låg vägen öppen även för offentliga försvar vid sidan av familjejuridiken.

Britt och Sven Åström bosatte sig i egen fastighet vid Vasavägen, ett av Linköpings förnämsta lägen. Britt Åström bor fortfarande kvar i den

Britt Åström.

patriciervåning de flyttade in i för 58 år sedan. När Sven Åström avled 1965, blev Britt ensam innehavare av advokatbyrån till dess hon överlät den 1986.

Redan under tingsmeriteringen fick den kända högerkvinnan Inchen Malmaeus ögonen på Britt. ”Vi skall ta tillvara notarie Sundin”, betonade Inchen Malmaeus, trots att notarien ifråga inte alls ägnat sig åt politik under Motalatiden.

Så blev det också. Britt Åström blev ledamot i fattigvårdsstyrelsen och valdes 1947 in i styrelsen för Högerkvinnorna i Linköping, där hon sedermera var ordförande i 24 år. Hon var också ledamot av länskvinnorådet i Östergötland, där Inchen Malmaeus var ordförande. 1950 tog Britt plats i stadsfullmäktige och var under en mandatperiod högerns enda kvinnliga ledamot! Hon blev ersättare i drätselkammaren, som bara bestod av män. Senare blev hon ordinarie ledamot och vice ordförande i drätselkammarens andra utskott med bl.a. ansvar för skolan.

Därmed ingick hon i stadens budgetberedning, där hon stred för oförändrad skatt medan folkpartiet ville höja med 50 öre och socialdemokraterna med en krona.

– Det var en livlig debatt. Det var som om hela jorden skulle gå över styr om vi inte höjde skatten, berättar Britt som råkat värst ut på insändarsidorna för sin orubbliga hållning i skattefrågan.

Å andra sidan uppskattades hennes varsamhet med allmänna medel av de manliga kollegerna i drätselkammaren. ”Det här är besvärligt. Vi låter Britt Åström, denna sparsamhetens gudinna ta hand om detta” sade den ledande folkpartisten fejt, men inte utan erkännande. Vid budgetberedningens årliga sammandragningar på annan ort, hade måltiderna karaktären av herrmiddagar med en enda kvinnlig deltagare, högerns Britt Åström.

En fråga inställer sig osökt: var det på grund av hennes yrke och akademiska bakgrund hon ändå förhållandevis lätt accepterades i denna manliga miljö?

– Det kan ha spelat in, medger Britt. Vid den här tiden var de flesta högerkvinnor hemmafruar oavsett de hade högre utbildning eller ej.

Sociala frågor kom att uppta en stor del av den tid Britt Åström ägnade kommunalpolitiken. Hon var ledamot av sociala centralnämnden och ordförande i en distriktsnämnd med uppgift att hantera alla individärenden. Hennes juridiska kunskaper var naturligtvis ovärderliga. Hon väckte respekt hos såväl politiska motståndare som hos socialförvaltningens personal trots att den senare till stor del präglades av tidens vänstervåg. Till detta bidrog säkert hennes framgångar på typiskt manliga politikområden men också hennes i bästa mening socialkonservativa inställning. Denna ”sparsamhetens gudinna” tog till exempel initiativ till en för sin tid ovanlig reform: fri färdtjänst. Fri såtillvida att en färdtjänstberättigad person fick rätten att själv avgöra en resas ändamål. Det är viktigt, menade Britt, att en funktionshindrad kan leva så normalt som möjligt, gå på konsert, teater eller bio, spela bridge, besöka restauranger och träffa likasinnade. Det vi idag kallar livskvalitet förbättrades avsevärt för många människor, när det rigida regelverket, som i stort sett bara tillät resor till sjukvård, behandling och kyrkliga sammankomster, slopades.

Andra moderatkvinnor med sociala uppdrag fick fördel av Britts goda anseende. Hon var en förebild redan på 1960- och 1970-talet, långt innan begreppet förebild blev gängse. Hennes tidiga inbrytning i en manlig politisk sfär har haft stor betydelse för Linköpings moderatkvinnor.

Det innebar långt mer än att vara vice ordförande på fullmäktiges sammanträden och sköta en hel del representation. Det var också åtskilligt arbete med föredrag, information och upplysning inför den stundande kommunreformen 1970. Inte alla småkommuner var glada åt reformen, minns Britt. Åtskilliga personer i landsbygdskommunerna var skeptiska till att gå samman med staden.

Också i den utvidgade fullmäktigeförsamlingen efter valet 1970 ingick Britt Åström i presidiet. Det blev än mer av representation, som Britt hanterade med den äran. En av höjdpunkterna i det avseendet var återinvigningen av totalrenoverade Linköpings teater, ett operahus i miniatyr, uppfört 1903. Dåvarande landshövdingen Per Eckerberg skulle förrätta högtidligheten, men fick förhinder. Med kort varsel åtog sig Britt Åström uppdraget. I magnifik aftenklänning genomförde hon ceremonin, värdigt och spirituellt. Då var vi andra moderatkvinnor omåttligt stolta över vår förebild. Britt är en god talare, ger ofta en humoristisk touch och är alltid väl förberedd.

Hon tycker att politiken givit henne mycket. Att ha varit med och påverkat, men det har också betytt kamratlighet och vänskap i många fall och också utmärkelser. 1971 mottog hon Vasaorden av kung Gustav VI Adolf och senare fick hon tillsammans med presidiekollegan, vännen och överförmyndaren Sten Wigren (s) Svenska Kommunförbundets guldmedalj. De är veterligen de enda linköpingsbor som fått denna medalj.

– Många har svårt att förstå att man kan vara vän med personer från andra partier men så blir det ju ofta. En del är förstås lite kantiga som Tage Danielssons bror. Han företrädde vpk och tog aldrig i hand! Säger Britt.

1974 hände åtskilligt positivt för moderaterna. Britt Åström valdes till kommunfullmäktiges ordförande. Mandaten i kommunfullmäktige ökade från nio till tolv. Kvinnornas representation ökade från tre till sex! Utan kvotering eller ”varannan damernas” stod det 50–50 mellan könen i fullmäktigegruppen. Men det hade sina orsaker. Förebilden Britt Åström var med sitt mångåriga engagemang i Moderata kvinnoförbundet ett stort stöd för nya kvinnliga politiker. Vi kom dock inte helt oförberedda. Britts efterträdare på den lokala MKF-posten, Ann-Charlott Stegö, drev linjen att vi måste utbilda oss. Så skedde också under trevliga former. Sammanhållning, beröm och konstruktiv kritik, när så var

befogat, var ledorden oss emellan. Hon införde mentorskap och nätverk långt innan begreppen fanns.

Sedan dess har Linköpings moderater, fortfarande utan kvotering eller liknande konstgrepp, haft fullgod kvinnlig representation inte bara i fullmäktige utan även på viktiga presidieposter.

Fler än Britt Åström nöjde sig inte med fullmäktigeplatser och något undanskymt uppdrag. De tog steg 2, besatte nyckelposter i tunga styrelser och nämnder, eller kom till riksdagen som Anna Lindgren. Det här betyder att Linköpings moderater med Britt Åström i spetsen varit förebild för andra partier. Generellt har i Linköping kvinnorepresentationen sedan vår 50–50-start 1974 ökat både till antal och tyngd till ett jämviktsförhållande mellan könen. I dag består kommunfullmäktiges presidium av två socialdemokratiska kvinnor och moderata Ann-Cathrina Hjerdt och i kommunfullmäktige är något fler kvinnor än män invalda.